

Sykepleien

ETIKK

Hva gjør du som sykepleier når du ikke liker pasienten?

Sykepleiere kan oppleve å ikke føle samme omsorg for enkelte pasienter som for andre. Å håndtere egne følelser er avgjørende for å kunne gi profesjonell pleie.

[Jeanette Varpen Unhjem](#)

Førstemanuensis

Avdeling for helse- og sosialfag, Høgskolen i Molde

[Sykepleie-pasient-forhold](#)

[Forsvarlighet](#)

[Pasientrettighet](#)

Sykepleien 2024;112(95795):e-95795

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2024.95795](#)

Hovedbudskap

Selv om sykepleiere kan ønske å trekke seg unna enkelte utfordrende pasienter, er det viktig å etterleve de etiske prinsippene om velgjørenhet, autonomi, ikke skade og rettferdighet i all pasientomsorg.

Som sykepleier møter du noen ganger pasienter du helst ikke vil ha noe med å gjøre. Det kan være pasienter som du ikke føler du går overens med, pasienter som er spesielt krevende å forholde seg til av forskjellige grunner, eller pasienter som har gjort noe du synes er moralsk forkastelig.

Det kan være den yngre pasienten som hele tiden maser om å få hjelp til ting vedkommende egentlig klarer selv. Det kan være den eldre pasienten man vet har en forhistorie som overgriper eller voldsutøver.

Fire etiske prinsipper gjelder

Pasienters rett til forsvarlig og omsorgsfull behandling og pleie er ikke avhengig av om de er hyggelige personer eller har gjort noe galt. Sykepleiere skal etterstrebe de etiske prinsippene om velgjørenhet, autonomi, ikke skade og rettferdighet (1) i møte med alle pasienter.

«Sykepleiere må forholde seg profesjonelt til pasienter uansett hvor lite sympatiske pasientene er eller hvilken bakgrunn de har.»

Sykepleien skal til enhver tid være faglig begrunnet. Sykepleiere må forholde seg profesjonelt til pasienter uansett hvor lite sympatiske pasientene er eller hvilken bakgrunn de har. De profesjonelle grensene som gjelder for sykepleier-pasientforholdet, er forankret i lovverket.

Pasient- og brukerrettighetsloven stadfester at pasienter har rett på å bli møtt med respekt for sitt liv, integritet og menneskeverd (2). Helsepersonelloven forplikter sykepleiere til å yte faglig forsvarlig og omsorgsfull hjelp (3).

Dette er underinvolvering

Likevel kan sykepleiere oppleve å møte pasienter som de ikke klarer å føle omsorg for på samme måte som for andre pasienter (4). Dersom sykepleiere trekker seg unna enkelte pasienter, kalles det underinvolvering (5). Underinvolvering innebærer at sykepleieren setter egne følelser og behov foran pasientenes (6).

Når sykepleierens følelser og behov får forrang over pasientens behov, skjer det en grenseoverskridelse i sykepleier-pasientforholdet. Det blir en rollesammenblanding der sykepleierens behov for å trekke seg unna pasienten går på bekostning av faglige vurderinger av pasientens behov.

«Underinvolvering er kjennetegnet ved manglende interesse for pasienten og forsømmelse av pleien.»

Underinvolvering er kjennetegnet ved manglende interesse for pasienten og forsømmelse av pleien (7). Eksempler på underinvolvering (8) kan være:

- å utsette pleie eller behandling, for eksempel vente med å respondere på henvendelser eller forsinke administrering av medikamenter
- å unnlate å utføre alle pleieoppgaver, for eksempel ikke bistå med hjelp til daglig stell

- å klandre pasienten for manglende fremgang i behandlingen
- å håndtere pasienten på en hardhendt måte
- å bruke respektløs, nedsettende, fornærmende eller nedverdiggende språk eller tonefall
- å ikke ivareta pasientens bluferdighet under prosedyrer
- å trekke seg unna eller unngå pasienten slik at det påvirker pleien – for eksempel ved å endre fordelingen av pasienter for å unnsnippe den spesifikke pasienten
- å holde tilbake informasjon som pasienter trenger for å ta informerte valg

Hva er konsekvensene av underinvolvering?

Eksempelene over illustrerer handlinger og holdninger som er i konflikt med de etiske prinsippene som skal veilede sykepleieres praksis (9). Underinvolvering bryter med prinsippene om respekt for pasientens autonomi, velgjørenhet, ikke skade og rettferdighet.

Konsekvenser av sykepleieres underinvolvering vil kunne være at pasienten ikke får medvirke, at pasienten ikke oppnår bedring, at skader og lidelser forverres, og at pasienten blir urettferdig behandlet. Underinvolvering vil være i strid med pasient- og brukerrettighetsloven (2).

Å trekke seg unna enkelte pasienter vil for eksempel kunne true pasientens rett til lik tilgang på tjenester av god kvalitet, mens å tilbakeholde informasjon vil være i konflikt med pasientens rett til medvirkning og informasjon.

«Sykepleiere skal være bevisst sin profesjonelle rolle.»

Sykepleiere skal være bevisst sin profesjonelle rolle, erkjenne grensene for egen kompetanse, praktisere innenfor disse grensene og søke veiledning ved behov (10). Dersom sykepleiere opplever at egne følelser og behov står i veien for å yte faglig forsvarlig og omsorgsfull hjelp, har sykepleieren en yrkesetisk plikt til å søke veiledning.

Et eksempel kan være at en sykepleier med en personlig overgrepshistorie synes det er vanskelig å gi omsorgsfull hjelp til en pasient som hun vet er en overgriper. I slike tilfeller vil det være viktig å ivareta både sykepleieren og pasienten ved å finne løsninger som gjør at pasienten får ivaretatt sine behov på en profesjonell måte, samtidig som arbeidsgiver og kolleger også ivaretar sykepleieren.

Støtte og forståelse fra kolleger kan i noen tilfeller bidra til at det blir enklere å yte sykepleie til pasientene man ellers ville forsøkt å trekke seg unna (4). Det er viktig at sykepleiere er åpne om hvilke pasientrelasjoner de opplever som spesielt utfordrende, slik at behandlingen kan tilrettelegges til pasientens beste.

Vi må skille person og handlinger

Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere (10) presiserer at det ligger til sykepleieprofesjonens verdier å ikke la seg påvirke eller begrense av forhold knyttet til alder, hudfarge, kulturell tilhørighet, etnisitet, funksjonsbegrensninger eller sykdom

« Sykepleie skal være faglig forsvarlig og omsorgsfull, uavhengig av pasientenes identitet og bakgrunn.»

Sykepleiere skal heller ikke la seg påvirke av kjønn, seksuell legning, nasjonalitet, politikk, språk, befolkningsgruppe, religiøs tro eller livssyn – og juridisk økonomisk eller sosial status. Sykepleie skal være faglig forsvarlig og omsorgsfull, uavhengig av pasientenes identitet og bakgrunn.

I de tilfellene hvor sykepleiere må forholde seg til pasienter de helst ikke vil ha noe med å gjøre, kan det være nyttig å lære av sykepleiere og andre som til daglig arbeider med personer med kriminell bakgrunn. I intervjuer forteller fengselsbetjenter at de skiller mellom person og handling for å kunne ha en humanistisk tilnærming til de innsatte (11).

Å se pasienten som en person kan gjøre at sykepleiere klarer å anerkjenne pasientens sårbarhet (4). Ved å møte pasientene som de menneskene de er, uavhengig av handlingene de har gjort tidligere i livet, kan sykepleiere ivareta respekten for pasientenes menneskeverd.

Forfatteren oppgir ingen interessekonflikter.



FAGLIG BEGRUNNET PLEIE: Pasienten kan være aldri så usympatisk. De etiske prinsippene for sykepleiere gjelder uansett. *Illustrasjon: Monica Hilsen*

1. Ursin L. De fire prinsipper [internett]. Store medisinske leksikon; 17. april 2020 [oppdatert 30. november 2021; hentet 5. mars 2024]. Tilgjengelig fra: https://sml.snl.no/de_fire_prinsipper
2. Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven). LOV-1999-07-02-63 [hentet 21. mai 2024]. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>
3. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven). LOV-1999-07-02-64 [hentet 21. mai 2024]. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=Helsepersonelloven>
4. Hammarström L, Häggström M, Devik SA, Hellzen O. Controlling emotions—nurses' lived experiences caring for patients in forensic psychiatry. *Int J Qual Stud Health Well-being*. 2019;14(1):1682911. DOI: [10.1080/17482631.2019.1682911](https://doi.org/10.1080/17482631.2019.1682911)
5. College of Licensed Practical Nurses of Newfoundland and Labrador (CLPNL). Therapeutic Nurse-Client Relationship Interpretive Document [internett]. Newfoundland og Labrador: CLPNN; 2017 [hentet 11. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.scribd.com/document/454262902/Therapeutic-Nurse-Client-Relationship-Interpretive-Document-2017-pdf>
6. Nova Scotia College of Nursing. Professional boundaries and the nurse-client relationship [internett]. Nova Scotia: Nova Scotia College of Nursing; 2019 [hentet 5. mars 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.nscn.ca/professional-practice/practice-support/practice-support-tools/professional-boundaries/professional-boundaries-and-nurse-client-relationship>
7. National Council of State Boards of Nursing (NCSBN). A nurse's guide to professional boundaries [Internett]. Chicago: NCSBN; 2024 [hentet 5. mars 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.ncsbn.org/nursing-regulation/practice/professional-boundaries.page>
8. British Columbia College of Nurses & Midwives (BCCNM). Understanding boundaries [internett]. Vancouver: BCCNM; 2024 [Hentet 5. mars 2024]. Tilgjengelig fra: https://www.bccnm.ca/RPN/learning/boundaries/Pages/understanding_boundaries.aspx
9. Magelssen M, Pedersen R. Hva er «etikk» i helsetjenesten? I: Magelssen M, Førde R, Lillemoen L, Pedersen R, red. *Etikk i helsetjenesten*. Oslo: Gyldendal; 2020. s. 15–27.

10. Norsk Sykepleierforbund (NSF). Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere [internett]. Oslo: NSF; u.å. [hentet 5. mars 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.nsf.no/etikk-0/yrkesetiske-retningslinjer-sykepleiere>
11. Unhjem JV. Forklaringer på forferdelige handlinger fra fengselsbetjentes perspektiv [masteroppgave]. Oslo: Universitetet i Oslo; 2006.